

DOI: [10.38146/BSZ.2021.3.7](https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.7)

Lippai Zsolt – Kardos Sándor

A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében

**Place and role of Court of Honor
in the system of discipline treatment**

Absztrakt

A tanulmány bemutatja a rendvédelmi szerveknél 2016-tól bevezetett Becsületbíróság feladatkörét, rendszerét, valamint a szerzők – személyes szakmai tapasztalataik alapján – értékelik a jogintézmény első időszakának működését.

Kulcsszavak: Becsületbíróság, fegyelmi fenyítés, méltatlanság, eljárási tapasztalatok

Abstract

The study presents the tasks and the system of the Court of Honor, which has been introduced at law enforcement agencies since 2016, and the authors - based on their personal professional experiences - evaluate the first five years' operation of the legal institution.

Keywords: Court of Honor, disciplinary punishment, indignity, procedural experiences

Bevezetés

A Becsületbíróság jogintézményét – korábban nem ismert tartalommal és eljárási szabályokkal –, az új Hszt.¹ vezette be. A szabályozás szerint a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagja szolgálati jogviszonyának

¹ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII törvény (Hszt.).

fegyelmi tárgyú² vagy egészségügyi ok miatti megszüntetése kapcsán akkor fordulhat jogorvoslatért a munkaügyi bírósághoz, ha ügyét a kezdeményezésére felállított Becsületbíróság is elbírálta, melynek tagjai minden esetben a külön erre a célra összeállított névjegyzékből kerülnek kijelölésre.

A névjegyzékre felvett tagok megbízatása 2016. január 1-jétől öt évre szól, mely határidő a Fegyelmi Szabályzat³ alapján 2020. december 31-én lejár, vagyis még az idei évben új tagokat kell választani. E körülmény lehetőséget ad arra, hogy a rendőrség⁴ szervezetén belül létrehozott Becsületbíróság ezen első szakaszának tapasztalatait – a szervezet működésének bemutatásával egyidejűleg – számba vegyünk, azokat összegezzük. Tanulmányunkban a jogszabályi háttér bemutatását követően kizárólag a fegyelmi tárgyú intézkedések kapcsán indult eljárási tapasztalatokat értékeljük. Megállapításainkat arra alapozzuk, hogy az írás egyik szerzője hat esetben tagként, két esetben pedig elnökként működött közre fegyelmi tárgyú döntés kapcsán összehívott becsületbírósági eljárásában, míg a másik szerző, fegyelmi szakterületi vezetőként részt vett a névjegyzék vezetésében, valamint az eljárások megszervezésében/koordinálásában és azok szakirányításában.

Történelmi jellegű előzmények

A Becsületbíróság jelenlegi rendszere, működésének szabályai nem kötődnek szorosan és egyértelműen korábbi jogszabályokhoz és normákhoz, konkrét jogforrása pedig nem megállapítható. Az a körülmény és igény mely szerint közösségek/szervezetek a tagjaik normaszegéseit saját maguk ítélik meg, már a korábbi időkben is jogosan felmerülő igényként megmutatkozott. A magyar nyelv nagyszótárának (URL1) – történelmi hagyományokkal is összecsengő – megfogalmazása alapján a becsületbíróság, valamely testület, közösség becsületét érintő ügy kivizsgálására alakított, a testület becsületének, jó hírének megóvását szolgáló, nem hivatásos bírókból álló bizottság. A becsületbeli, különösen a lovagias ügyek megvizsgálására azzal a céllal alakult választott bíróság, hogy rendezze a vitás kérdéseket, és ezzel lehetővé tegye a párbaj elkerülését, illetve, hogy döntsön a felek párbajképességéről.

2 Fegyelmi tárgyú intézkedések: a szolgálati tevékenységgel összefüggő normaszegés megvalósítása kapcsán szolgálati viszony megszüntetése, fegyelmi fenyítés kiszabása, vagy szolgálaton kívüli normaszegő magatartás esetén a további hivatásos szolgálatra való méltatlanság megállapítása.

3 A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról kiadott 11/2006. (III. 14.) ORFK utasítás (Fegyelmi Szabályzat).

4 A tanulmányban a rendőrség kifejezésen kizárólag a Hszt. 1. § a) bekezdésében meghatározott általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv állományát értjük, megállapításaink a törvényben feltüntetett egyéb szervekre nem vonatkoznak.

A lovagias kérdések, vitás, becsületbeli ügyek közösség általi elbírálásának és rendezésének története pedig meglepően nagy múltú történeti hagyományokkal rendelkezik, gondolva például a Johannita Lovagrend 12. századi regulájának 9. cikkére, mely szerint: *„Ha bármely testvér – bár soha meg ne történjen! – valamely kísértéstől hajtva bujaságba esnék, ha titkon vétkezik, titkon bánja meg és gyakoroljon bűnbánatot; ha pedig tetten érik, vagy vétke nyilvánosságra kerül, úgy abban a faluban, ahol azt elkövette, a vasárnapi mise után, amikor a nép a templomból jön, mindenki szeme láttára vezessék elő és Mestere verje meg, ha klerikus volt a vétkező; ha pedig laikus volt, akkor bármelyik klerikus, vagy az verje meg, akinek alá volt rendelve; kimélettlenül vesszőzzék és korbácsolják meg, és üzzék ki mindennemű közösségünkől.”* (Homonnai & Hunyadi, 1996). Amennyiben pedig a büntetéssel érintett személy magát bűnösnek, vétkesnek, Isten törvényeinek megszegőjének vallotta és ígéretet tett a javulására, akkor kivételes esetben, a megfelelő mértékű bűnbánat tanúsítását és megvilágosodását követően térhetett csak vissza a közösségbe.

A bajtársi érzés és a lovagi szellem fejlesztésére is nagy gondot fordító I. Károly⁵ magyar király a pártoskodások, belső harcok, nemtelen viszálykodások legjobb ellenszerét felismerve, lovagi becsületbírásgot – curia militaris – szervezett Visegrád udvarában a társadalmi természetű vétségek, becsületügyek elbírálására. A király, távollétében pedig a királyi udvar ispánjának ősi tisztét is viselő országbíró által tartott lovagbírásg hatáskörébe tartozott – a személyes becsületet érintő sértéseken kívül – a vitézi osztályokba tartozók minden becsületbevágó ügye, lovagiatlansága, hitszegése. A bizonyítás tagadás esetén az igazságszolgáltatás lovagmódra, bajvívással történt, a vesztes fél bűnhődése a jogi cselekvőképességet is korlátozó becsületvesztés, vagyis az udvarból és lovagi társadalomból való kizárás lett (Hóman, 1928).

1848. szeptember 20-án a Nemzetőrségi Tanács által, a Magyar Királyság Hadügyminisztériuma részére felterjesztett (de a fegyszázadok megalakulásának elmaradása miatt hatályba soha nem lépett) *„A fegy hatalom körének és fegyszázadok felállításának tervezete a honvédség számára”* címet viselő törvénytervezet utolsó részének meghatározása alapján *„A fegyelmi kihágásokat elkövető és egyébként is kicsapongó és fegyelemellenes magatartást tanúsító legénységi állományú egyének közül, úgy a közkatonák, mint a javíthatatlan altisztek is a fegyelmi bizottmány elé állítatnak. E bizottmány egy százados, egy hadnagy, egy őrmester, egy tizedes és egy közlegényből áll. Ülése in*

5 A köznyelvben Károly Róbert (születési nevén Caroberto, magyarosan régebben Róbert Károly; Nápoly, 1288 – Visegrád, 1342. július 16.) Anjou-házi magyar király 1308-tól haláláig uralkodott.

a hadbírónak is jelen kell lennie és ott jegyzőkönyvet kell felvenni. A bizottság az előállított renitenskedő katonát, vagy altisztet megint, s figyelmezteti őt arra, hogyha fél év alatt meg nem javul, úgy a közlegény azonnal a fegyszázdabba osztatik be, az altiszt pedig előbb lefokoztatik, s ezután lesz a fegyszázdabba beosztva.” (Öry, 1998).

A Magyarországon hatályos első katonai büntetőtörvénykönyv⁶ „*Mások, s különösen a kartársak becsülésére vonatkozó igény elvesztéséről*” címet viselő XII. fejezetének néhány évig hatályban lévő 299. §-a – a katonai szervezeteknél jelen lévő úgynevezett tiszti becsület kérdésével foglalkozva – az alábbiak szerint tartalmazta a méltatlanság jogintézményét, melynek eseteit taxatív módon próbálta meghatározni amellet, hogy annak tekintette a törvény által büntettnek minősített cselekményeket is.

„*I. Ha valamely tiszt, a kinek a szolgálatból való kilépése alkalmával bírt katonai jellege meghagyatott, vagy magasabb katonai jelleg adományoztatott [...] a monarchia ellen hadat viselő szolgálatába lépett a nélkül, hogy [...] katonai jellegéről lemondott volna...*” (URL2), ha belföldi, úgy kell eljárni vele, mint egy felségárulóval szemben, ha külföldi, tisztségtől való megfosztásra ítéendő.

„*II. Ha valamely az ellenség által hadifogságba ejtett tiszt, szóval, vagy írásban adott becsületszava megszegésével a fogságból megszökik és ez által az osztrák sereg hírnevét megbecsteleníti, elbocsátással büntetendő.*

Ha valamely tiszt más komoly alkalommal becsületszavával erősített ígéretét meg nem tartja, ha becsületszavával valótlán tényről tudva jót áll, vagy ha becsületszavával az ezen büntető törvénnyel ellenkezőre leköti magát, elbocsátással büntetendő.

Ha valamely tiszt nyilvános illetlen magaviselet által az állás becsületét bemocskolja, vagy valamely ilyes, vagy pedig más személyeket sértő magaviselet által állására nézve lealacsonyító szitkot, vagy bántalmazást vont magára, akkor ő [...] elbocsátással büntetendő” (URL2) feltéve, hogy cselekményével nem valósított meg valamely szigorúbban büntetendő deliktumot.

A becsületbíróságok történeti fejlődésének elemzésekor – a tanulmány terjedelmére való tekintettel, a teljesség igénye nélkül – érdemes még megemlíteni az I. Ferenc József által 1862. április 10-én kiadott, „*A javíthatatlan tisztekkel való elbánás módja*” címet viselő szabályrendelet, a Magyar Királyi Honvédség és Csendőrségre nézve az 1885. évi Rendeleti Közlöny 11. számában közzétett, úgynevezett D–1 jelzetű rendeletet (URL3), vagy

6 Das Militär-Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen vom 15. Jänner 1855. für das Kaisertum Österreich.

az 1940. szeptember 1-jétől érvényes A-46 jegyzetű Becsületügyi Szabályzatot (URL4). Az elkövetkező évek világrengető eseményei okán rövid életű A-46-os szabályzat általános rendelkezései szerint „a becsületügyi eljárás célja mind a tisztí állás közös becsületének, mind az egyes tisztek becsületének megóvása és épségben tartása. Becsületügyi eljárásnak akkor van helye, ha tiszttel szemben olyan magatartás (cselekmény, vagy mulasztás) gyanúja merült fel, amely nem egyeztethető össze a tisztí állás közös becsületével, vagy a tiszt becsületével és ezért kérdésessé válik vajjon az illető tisztí tisztí állás közös becsületének sérelme nélkül rendfokozatában meghagyható-e.” (URL5).

A II. világháborút követő évek szocialista típusú szemlélete hozta létre a Honvédelmi Minisztérium 1400/HVK. számú Szolgálati Szabályzat Fegyelmi Utasítását (1951), az 578/MNVK. számú „Útmutató a tisztí becsületbíróóságok eljárásához” szabályzatot (1953), illetőleg az Elnöki Tanács 1959. évi 106. számú határozatának 47. § (5) bekezdése alapján kiadott „A Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Becsületbíróásági Szabályzatát”, melynek I. fejezet 3. pontja alapján: „A becsületbíróóságok – a parancsnokok által eléjük utalt ügyek elbírálása során:

- védik a katonai becsületet, a katonai hivatás megbecsülését, a rendfokozat tekintélyét, a szolgálati rendet és fegyelmet,
- őrködnek a szocialista erkölcs és a társadalmi együttélés szabályainak betartásán, a fegyveres erők társadalmi megbecsülésén,
- a katonai eskü szellemében nevelik a személyi állományt, a törvények, rendeletek és szabályzatok előírásainak, a szolgálati rend és fegyelem követelményeinek öntudatos megtartására,
- elősegítik a közösségi szellem és a közösségért való felelősség megszilárdítását.” (URL6).

A szabályzat szerint az adott egység tiszthelyettesi, tisztí, főtisztí gyűlésein titkos szavazással kétévenként megválasztott hét-hét fő (öt fő rendes tag, plusz két fő pótag), illetőleg a honvédelmi miniszter által esetenként kinevezett tábornok(ok)ból rendfokozati osztályonként létrehozott becsületbíróóságok tárgyalták a hivatásos aktív- és nyugállományú tagokkal kapcsolatos ügyeket. A bejelentés, közvetlen tudomásszerzés, vagy bíróásági, ügyészégi tájékoztatásra indult eljárásban becsületbíróként nem járhatott el, aki ellen fegyelmi, büntető vagy becsületbíróásági eljárás volt folyamatban, illetőleg aki elfoglultnak minősült. Helyettük pótag került behívásra.

Amennyiben a becsületbíróásági eljárás során az eljárás alá vont vétke ssége megállapításra került, akkor a vétkest megintésben, megfeddésben vagy megrovasban részesítették. Súlyosabb esetben határozatban tettek javaslatot a vétkes:

- alacsonyabb beosztásba helyezésére,
- rendfokozatban történő előmenetel várakozási idejének egy évvel történő meghosszabbítására,
- hivatásos, illetőleg továbbszolgáló állományból való elbocsátására,
- lefokozására.

A becsületbíróóság érdemi határozata ellen fellebbezésnek helye nem volt, pusztán panasszal lehetett élni. Érdekességgé jellemezzük meg, hogy a bíróság, adott esetben kezdeményezhette is az általa hozott döntés törlését, amennyiben a döntéssel érintett tiszt vagy tiszthelyettes a legalább egy éven át végzett munkájával vagy magatartásával kiérdemelte azt.

Fabinyi Gusztáv (hadbíró, katona és jogtudós) szerint a becsületügyi eljárás, mint az igazságszolgáltatás egyik nemének *„feladata a megsértett jogrendet helyreállítani, bizonyítékokhoz nem kötött teljes függetlenséggel – a szónak legigazibb értelmében vett – anyagi igazságot szolgáltatni; célja a katonai szellemet, a lovagias, nemes gondolkozást a tisztikarban meghonosítani, ápolni és erősíteni, s hogy ezt elérhesse, kötelességében áll a művelt és nemesen gondolkodó egyén érzületével ellenkező viseletű egyéneket, csekélyebb esetekben meginteni, súlyosabb beszámítású esetekben a testületből végleg el távolítani.”* (Fabinyi, 1891, 349.).

Becsületbíróóság napjainkban

Bár a jelenleg hatályos Hszt. szerint létrehozott Becsületbíróóság intézménye csak elég kevésbé kötődik ezen történeti előzményekhez, annak létrejöttét mégis azon jogos szervezeti igény alapozta meg, mely szerint a katonai jellegű szervezetek tagjai maguk kívánták megítélni kollégáik legsúlyosabb cselekedeteit. Ahogyan az eddigiekből is egyértelműen kiderült, a becsületbíróósági eljárás intézménye a Hszt. preambulumban is megfogalmazott, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományától megkövetelt magas szintű szakmai, erkölcsi és etikai kötelezettségek megszegőivel szembeni eljárások lefolytatására hivatott. A közhivatal ellátása kapcsán támasztott különleges követelményeknek megfelelni tudó szakembereket – az állam, illetőleg a közjó érdekében kifejtett tevékenységük miatt – a társadalom is megbecsüli, és általában tiszteletreméltóbbnak ismeri el őket, mint a magánszféra munkavállalóit (Angyal, 1927, 2.). A megbecsülés pedig nem a közhivatallal járó, magától értendő járandóság, hanem a tisztességgel ellátott, a közmegelegedést eredményező tevékenység társadalmi értékelésének pozitív hozadéka. A közügyek gyakorlóival szembeni

magától értetődő és törvényileg is szabályozott elvárás az erkölcsös, fedhetetlen életvitel, a káros szenvedélyektől mentes, mindenkor példamutató magatartás tanúsítása, mellyel az általa végzett hivatali munka tekintélyét, megbecsülését, illetőleg az abba vetett (köz)bizalmat is erősítheti.

Napjainkra az úgynevezett lovagias ügyeket rendező bíróság helyett, az ezrakt jogszabályokon alapuló és az eljárás alá vont személy szolgálati viszonyát is érintő, újszerűnek tűnő, de korántsem történelmi előzmények nélküli becsületbíróságok, amolyan régi-új létrejötte, a rendészeti szervek személyi állománya részéről különösen nagy érdeklődéssel övezett jogintézményeként jelent meg. Az érdeklődés okai pedig az új Hszt. által bevezetésre kerülő kormányzati szolgálati, hivatásos szolgálati, hivatásos és szerződéses katonai jogviszonyban foglalkoztatottak életpálya-modelljében, az új előmeneteli- és illetményrendszerben, a lakhatási támogatás új rendszerében, a megtakarítási célú állami biztosítási rendszerben, és a szakmai érdekvédelmi tevékenysége ellátására, a szakszervezetektől elkülönült hivatásrendi karok (Magyar Rendvédelmi Kar és a Magyar Kormánytisztviselői Kar) létrejöttében, valamint a megfogalmazásra kerülő hivatásetikai normákban keresendők. A Becsületbíróság szabályozóit jogalkotóink a Hszt.-ben, valamint a Fegyelmi Szabályzatban fogalmazták meg. Érdekesség, hogy a rendészeti terület ezen irányú szabályozásának mintáját a Kttv.⁷ 2012. július 1-jén hatályba lépett rendelkezésével létrejött Kormánytisztviselői Döntőbizottság, mint a bírósági munkaügyi jogvitát megelőző jogorvoslati fórum képezte.

Az új jogintézménnyel a hivatásos állomány tagja által igénybe vehető jogorvoslati rendszer kibővült a szolgálati, így a munkaviszonyt megszüntető személyügyi döntés és az esetleges bírósági eljárás közé ékelődve, oda betagozódva, eljárásában a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának fenntarthatóságáról döntve. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a szolgálati viszony megszüntetése esetén becsületbírószági eljárás kezdeményezése nélkül/hiányában az érintett nem fordulhat munkaügyi bírósághoz. Az eljárás alá vont kezdeményezése alapján felállított Becsületbírószág a fegyelmi tárgyú eljárásban megállapított tényállást nem bírálhatja felül, a megállapított tényállás alapján kizárólag arról dönt, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként indokolt vagy sem, és az alkalmazható-e. A rendőrség esetében a Becsületbírószág működési feltételeit az országos rendőrfőkapitány biztosítja, míg a működésének részletes szabályait a belügyminiszter rendeletben állapítja meg. Ugyanakkor, a Becsületbírószaggal kapcsolatos valamennyi rendőrségi kiválasztási, eljárási, végrehajtási, képzési/felkészítési

7 A közszolgálati tisztviselőkről szóló 2001. évi CXCV törvény.

feladatot az ORFK Fegyelmi Osztály⁸ koordinálja, míg gyakorlati végrehajtása az érintett szervek humánigazgatási szolgálatánál realizálódik.

A fegyelmi tárgyú intézkedés kapcsán lefolytatott becsületbírószági eljárások évenkénti megoszlását az 1. számú táblázat tartalmazza.

1. számú táblázat: *A rendőrség állománya esetében a fegyelmi tárgyú döntések kapcsán lefolytatott becsületbírószági eljárások megoszlása 2016 és 2020 között (fő)*

A lefolytatott eljárások évenkénti megoszlása					Összesen
2016	2017	2018	2019	2020 ⁹	
8	12	13	7	-	40

Forrás: ORFK Fegyelmi Osztály statisztikai adatai.
A szerzők saját szerkesztése.

A fenti adatok alapján megállapítható, hogy évenként eltérő számban, de az értékelt időszak vonatkozásában jelentős számú esetben kezdeményezték az eljárás alá vont személyek a becsületbírószági eljárás indítását. Az összes eljárás 5%-ában (mindössze 2 fő esetében) döntött úgy a fegyelmi tárgyú döntések kapcsán felállított Becsületbírószág, hogy az érintett rendőr szolgálati viszonyának megszüntetését nem tartotta indokoltnak, ezért a fenyítést kiszabó határozatot hatályon kívül helyezve más fegyelmi fenyítés kiszabására tett javaslatot.¹⁰ Megítélésünk szerint a fegyelmi jogkör gyakorlójának döntését megváltoztató esetek száma/aránya nem fokmérője a jogintézmény szakmai létjogosultságának.

A Becsületbírószág névjegyzéke

A rendőrség keretein belül – a Hszt. rendelkezései alapján – 2015. december 31-én első alkalommal került sor becsületbírószági névjegyzék összeállítására. A névjegyzékbe történő felvételre – valamint a későbbi tagcserék esetében is – a hivatásos állomány tagjának önkéntes jelentkezése vagy a hivatásos állomány tagjának beleegyezése esetén az állományilletékes parancsnok általi jelölés alapján kerülhetett sor, amennyiben a jelölt ellen nem folyik büntető-,

8 A szervezet pontos megnevezése: Országos Rendőr-főkapitányság Személyügyi Főigazgatóság Humánigazgatási Szolgálat Fegyelmi Osztály.

9 A táblázat a tanulmány elkészítésekor – 2020 április hónapban – már lezárult eljárások adatait tartalmazza, abban a folyamatban lévő ügyek nem kerültek feltüntetésre.

10 Az egyik esetben a járőrvezető szolgálati viszonyának megszüntetését helybenhagyva, a vele közös elkövető járőrtárs felelősségét értékelte kisebb tárgyi súlyúnak a Becsületbírószág; a másik esetben egy közterületi intézkedés miatt kiszabott szolgálati viszony megszüntetés fegyelmi fenyítést a normaszegés elkövetési körülményeihez képest súlyos szankciónak értékelt a Becsületbírószág.

fegyelmi-, vagy méltatlansági eljárás, büntetőeljárásban vagy szabálysértési eljárásban jogerősen kiszabott büntetés, fenyítés hatálya alatt nem áll, és megfelel a példamutató magatartásra, szolgálatellátásra vonatkozó követelményeknek. Az önkéntes jelentkezés esetén kitöltött jelentkezési lapot az állományilletékes parancsnok részére kell benyújtani, aki azt írásba foglalt, indoklással ellátott véleményével kiegészítve – a kérelem beérkezését követő három napon belül –, az országos rendőrfőkapitányhoz felterjeszti. Amennyiben az állományilletékes parancsnok tesz javaslatot a jelölésre, akkor a jelentkezési laphoz és az írásba foglalt indokolt véleményéhez a javasolt személynek a jelölés elfogadásáról szóló nyilatkozatát is csatolni kell.

A Becsületbíróóság tagjaként eljárni jogosult tagok névjegyzékét az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője hagyja jóvá. A hivatásos állomány tagját a névjegyzékről kérelmére, megbízatásának lejártakor, a névjegyzékre vétel feltételeinek megszűnésekor, valamint méltatlanságot megalapozó körülmény felmerülése esetén törölni kell. A Becsületbíróóság intézményének létrehozásakor a névjegyzék a tiszthelyettesi, a zászlósi, a tiszti, valamint a főtiszti rendfokozati állománycsoportonként a maximális 50-50 fővel, a tábornoki rendfokozati állománycsoport esetében a minimális 10 fővel, területi szervenként arányosan került feltöltésre. A névjegyzékbe került 210 tag időközbeni, rendfokozati állománykategóriában való előlépése, valamint szolgálati helyének megváltozása miatt a névjegyzékről való törlésüket, és helyettük új tagok felvételét rendszeresen indokolja. Az országos parancsnok a névjegyzéket negyedévente felülvizsgálja, ennek eredményeként intézkedés történik a tagok cseréjére, hogy a működőképességet biztosítani tudják.

A negyedéves felülvizsgálatokat követően aktualizált névjegyzék – a normaháttérben meghatározottak alapján – a rendvédelmi szervnél üzemeltetett <https://my.police.hu/> internetes portál „Jog- és Érdekvédelem/Becsületbíróóság” menüpontjában tekinthető meg.

A névjegyzékbe felvett tagok megbízatása öt évre szól, amely megbízatásról az országos rendőrfőkapitány megbízólevelet, illetőleg a konkrét ügyre vonatkozó eseti megbízólevelet állít ki. Az eddig eltelt csaknem öt év tapasztalatai megmutatták, hogy a rendőrség szervezetében megfigyelhető fluktuáció, a belső horizontális és vertikális, valamint a rendfokozati állománycsoportokban történő mozgás/változás megköveteli a névjegyzék folyamatos és rendszeres felülvizsgálatát, mely feladatot az ORFK Fegyelmi Osztálya hajtja végre. Az utolsó négy negyedév során a tagok esetében bekövetkezett változásokat a 2. számú táblázat tartalmazza.

2. számú táblázat: A rendőrség becsületbírószági névjegyzékében bekövetkezett tagcserék megoszlása 2019. II. negyedéve és 2020. I. negyedéve között (fő)

Tagcsere oka	2019. II. negyedév	2019. III. negyedév	2019. IV. negyedév	2020. I. negyedév	Összesen
rendfokozati állománycsoport változása	-	2	2	3	7
áthelyezés	-	3	1	-	4
rendelkezési állományba kerülés	-	1	-	2	3
tartós betegállomány	-	1	-	-	1
szolgálati jogviszony megszűnése	4	-	2	-	6
egyéb ok	-	1	-	1	2
Összesen	4	8	5	6	23

Forrás: ORFK Fegyelmi Osztály statisztikai adatai.
A szerzők saját szerkesztése.

Az adatok rámutatnak, hogy az utolsó négy felülvizsgálat keretében a Becsületbírószág névjegyzékén szereplő tagok több mint 10%-a helyett kellett új tagot jelölni. A tanulmányban értékelt csaknem öt év alatt – a táblázatban is feltüntetett 23 fővel együtt – összesen 84 fő esetében kellett intézkedni a névjegyzék-ből való törlésre, és új tagok névjegyzékbe vételére, mely személyi változás jelentős mértékűnek mondható.

Becsületbírószág eseti összehívása

A Hszt. alapján a Becsületbírószág hatálya kizárólag a 2016. január 1-jét követően megindult fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg a 2016. január 1-jét követően benyújtott szolgálati panasz esetén állapítható meg. Általános szabály, hogy a névjegyzéket vezető országos rendőrfőkapitány a Becsületbírószág működési feltételeit, annak összehívását a kezdeményező személy állományilletékes parancsnoka útján biztosítja. A kérelmező a Becsületbírószág összehívását – a döntés kézhezvételétől számított nyolc napon belül – a szolgálati út betartásával előterjesztett írásbeli kérelmével a sérelmezett döntést hozó előjárónál kezdeményezheti, amennyiben a szolgálati viszonyát azért szüntették meg, mert minősítés, méltatlanság alapján vagy fegyelmi ügyben vele szemben

szolgálati viszony megszüntetés fenytést szabtak ki, a hivatásos szolgálatra alkalmatlanná vált és a felmentés ellen benyújtott szolgálati panaszát elutasították, vagy a felmentés ellen a szolgálati panasz benyújtásának lehetőségét a Hszt. kizárja. A Becsületbíróság összehívása tehát nem kötelező jogi aktus, hanem kizárólag az abban érintett hivatásos állományú személy – szolgálati út betartásával benyújtott – írásbeli kérelmére kerülhet összehívásra. A Becsületbíróság hatáskörébe nem tartozik a Nemzeti Védelmi Szolgálat által megállapított kifogásolható életvitel miatti alkalmatlanság alapján történő szolgálati viszony megszüntetése, így ezen okból – a törvény erejénél fogva – az abban érintett rendőr kérelmet sem terjeszthet elő, tehát a Becsületbíróság sem hívható össze.

Érdemes tisztázni, hogy mely – fegyelmi tárgyú – munkáltatói döntések esetében kezdeményezhető becsületbíróági eljárás:

- fegyelmi eljárás keretében a szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytés kiszabásakor: a szolgálati tevékenységgel összefüggésben elkövetett normaszegés, vagyis fegyelemsértés elkövetése esetén;
- méltatlansági eljárás keretében a méltatlanság megállapításakor: szolgálaton kívül tanúsított olyan magatartás esetén, mely alkalmas arra, hogy a rendőri szervezet működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyeztesse.

A hivatásos állományú rendőrrel szemben fegyelmi eljárás kezdeményezhető:

- fegyelemsértés esetén: fegyelemsértést követ el és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkesen megszegi;
- szabálysértés esetén: fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni a hivatásos állomány tagjának azt a szabálysértését (a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével), amelyet szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben követett el;¹¹
- katonai vétség esetén: a Büntetőeljárásról szóló törvényben¹² meghatározottak szerint (ügyeszi döntés alapján) a katonai vétség fegyelmi jogkörbe történő utalásakor a magatartás (bűncselekmény) fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra.¹³

11 A szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés esetén – döntően – pénzbírság fegyelmi fenytés kerül kiszabásra, az értékelt időszakban e normaszegés kapcsán alkalmazott fegyelmi szankciók nem alapozták meg becsületbíróági eljárás kezdeményezését.

12 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

13 Amennyiben katonai vétség fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra, akkor az ügy a fegyelmi eljárás szabályai szerint folyik, vagyis fegyelmi fenytés kerül kiszabásra. Ezen fegyelmi eljárás keretében kiszabott szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytés alkalmazásakor a döntéssel szembeni panaszt nem az előjáró parancsnok bírálja el, hanem az illetékes törvényszék katonai tanácsa, ezért a további eljárás elkülönül a munkáltatói intézkedések rendszerétől, melyre tekintettel becsületbíróági eljárás nem kezdeményezhető.

Fegyelmi eljárás esetében az érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

- szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytés kiszabása;
- a fegyelmi fenytéssel szembeni panasz benyújtása;
- a panasz elutasítása esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése;
- munkaügyi bírósági eljárás.¹⁴

A méltatlansági eljárás keretében a további hivatásos szolgálatra való méltatlanságot megalapozza, ha a hivatásos állomány tagja a szolgálaton kívül olyan magatartást tanúsít, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteti és emiatt nem várható el, hogy a rendvédelmi szerv a szolgálati viszonyát fenntartsa.

Méltatlansági eljárás esetében érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

- méltatlanná válás megállapítása, mely döntéssel szemben önálló jogorvoslat nincs;
- a döntés alapján meghozott szolgálati viszonyt megszüntető állományparanccsal szemben panasz benyújtása;
- a panasz elutasítása esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése;
- munkaügyi bírósági eljárás.¹⁵

Az eljárás szabályszerű kezdeményezése esetén a sérelmezett döntést hozó előljáró köteles összehívni a Becsületbíróságot, amennyiben a kezdeményezés nem szabályszerű, e körülményről a sérelmezett döntést hozó előljáró a kérelmezőt haladéktalanul írásban tájékoztatja. A Becsületbíróság elnöke és tagjai a tevékenységük időtartamára mentesülnek a másirányú szolgálati kötelezettségük teljesítése alól, valamint jogosultak az utazási és a szállásköltségeik megtérítésére. A fegyelmi tárgyú döntések kapcsán összehívott Becsületbíróság három főből áll¹⁶, akik a kezdeményezővel azonos rendfokozati állománycsoportba kell, hogy tartozzanak, további belső szakmai elvárás, hogy az elnök minden esetben (legalább) tiszt legyen. A Becsületbíróság elnökét – a Magyar Rendvédelmi Kar (MRK) Etikai Bizottságától bekért javaslat alapján – az MRK elnöksége jelöli

14 Ha a panaszt elutasították és azt a Becsületbíróság is helyben hagyta, csak abban az esetben lehet munkaügyi bírósághoz fordulni.

15 Ha a panaszt elutasították és azt a becsületbíróság is helyben hagyta, csak abban az esetben lehet (a fegyelmi eljárás szabályrendszerével megegyezően) munkaügyi bírósághoz fordulni.

16 Az egészségkárosodási eljárás kapcsán összehívott Becsületbíróság a névjegyzékből kiválasztott három tagon túlmenően további két fővel egészül ki: a közreműködő orvossal, valamint a humánigazgatási feladatokat ellátó szerv állományából kijelölt személlyel.

ki a hivatásos állományban a rendvédelmi szervnél összeállított névjegyzéken szereplő tagjai közül. A Becsületbíróság további két tagját – az MRK egyetértésével – a Becsületbíróságot összehívó elöljáró jelöli ki a hivatásos állomány névjegyzékében szereplő, az eljárás alá vonttal legalább azonos rendfokozati állománycsoportba tartozó tagjai közül. A sérelmezett döntést hozó elöljáró felterjeszti az országos parancsnokhoz a Becsületbíróság kijelölt elnökének és tagjainak nevét, szolgálati beosztását. A felterjesztés alapján az országos parancsnok az adott ügyre szóló eseti megbízólevelet ad ki.

Nem lehet tagja a Becsületbíróságnak, aki az eljárás tárgyát képező alapügyben eljár, a döntéshozatalban részt vett vagy szolgálati beosztása alapján részt fog venni, aki az érintettel szemben személyében elfoglalt, továbbá aki ellen fegyelmi eljárás folyik vagy fenytés hatálya alatt áll. Az állományilletékes parancsok, az MRK Etikai Bizottságának elnöke, valamint az eljárást kezdeményező a tagok jelölésével szemben kifogással élhet. A kifogásolt tag helyett a jelölő új jelöltet ad vagy a jelölést fenntartja. Ez esetben a tag kizárásáról a Becsületbíróság többi tagja dönthet.

A Becsületbíróság alapvető jogköre, tevékenysége

A korábban leírtak alapján alaptézis, hogy a Becsületbíróság az elé tárt ügyben a megállapított tényállást nem bírálhatja felül, a megállapított tényállás alapján kizárólag arról hozhat döntést, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként alkalmazandó, vagy a szolgálati viszony megszüntetését a feltételek hiányában nem tartja indokoltnak, tehát a Becsületbíróság eljárásában kizárólag a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának fenntarthatóságáról dönt. Az ülés tárgyává tett ügyben eljáró személyeket, az érintettet és jogi képviselőjét, az érintett szolgálati elöljáróját és állományilletékes parancsnokát meghallgathatja. Az ügy iratai és a meghallgatott személyek nyilatkozatai alapján az ügy egységének székhelyén folytatja le, ahol zárt ülésen, szavazattöbbséggel hozza meg döntését. Mindhárom tagja azonos értékű szavazati joggal rendelkezik. Az ügyintézési határidőbe nem számít bele az az időtartam, amikor a Becsületbíróság elnöke vagy tagja betegsége, vagy a kijelölésének időpontjában előre nem látható egyéb ok folytán nem tudja ellátni a megbízatását. A Becsületbíróság elnökének vagy tagjának 15 napot meghaladó tartamú akadályoztatása esetén helyette az általános szabályok szerint új elnököt, illetve tagot kell kijelölni, amelynek időtartama nem számít bele az ügyintézési határidőbe.

A határozatnak tartalmaznia kell az eljárás alapjául szolgáló tényeket és körülményeket, az ügyben hozott döntését, a jogorvoslati lehetőségekre való

felhívást, valamint a döntés rövid indokolását. A határozatot a Becsületbíróság mindhárom tagja aláírja. A határozatot a kérelmezőnek és a képviselőjében eljáró személynek, valamint a sérelmezett döntést hozó előljárónak kell kézbesíteni. A kérelmező és a képviselőjében eljáró személy a Becsületbíróság eljárása során keletkezett iratokba betekinthez, azokról feljegyzést készíthet, és jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában az iratokról – térítésmentesen – másolatot kérhet. Az eljárás során keletkező iratokat az alap-eljárás ügyszámára kell iktatni és az eljárás befejezését követően az alapügy irataihoz kell csatolni. Az eljárás során a becsületbírók által elkészített és kiadott anyagoknak minden szempontból alakilag és tartalmilag is alkalmasnak kell lenniük egy esetleges munkaügyi bírósági eljárásban történő felhasználásra, így az komoly szakmai felelősséget ró az abban eljárókra. Szolgálati viszony megszüntetését eredményező munkáltatói intézkedések esetében a bírósághoz keresetet benyújtani a Becsületbíróság döntésének kézhezvételétől számított 30 napon belül lehet. A keresetet a rendvédelmi szerv szervezeti egysége ellen kell benyújtani.¹⁷

A Becsületbíróság működésének értékelése

A Becsületbíróság jogintézménye – szakmai – előzmények nélkül került kialakításra, a névjegyzékbe kerülő személyek kapcsán a normaháttér, a rendfokozati állománycsoportba tartozók számának maximalizálásán kívül egyéb követelményt nem határozott meg.¹⁸ Erre tekintettel problémaként mutatkozott, hogy a névjegyzéken szereplő személyek többsége semmilyen előzetes speciális szakmai – jogi, fegyelmi, humánigazgatási, ügykezelési – ismerettel nem rendelkezett, illetve az érintettek ismeretei e területeken különböző szintűek voltak, mivel a szakmai jártasság nem volt feltétel a kiválasztásuknál. Jelentős részük a becsületbírói tevékenység ellátásához szükséges szakmai átfogó, szervezett (alap)képzésben korábban nem részesült. A névjegyzék 2016 januári összeállítását követően az azon szereplő tagok részére – még az első becsületbírói kezdeményezést megelőzően – országos, egynapos szakmai továbbképzés került megtartásra, a továbbképzések rendszere azóta is évenkénti rendszerességgel zajlik, melyet a névjegyzéken szereplő

17 A Becsületbíróság négy – már lezárult – működési évének adatai alapján fegyelmi tárgyú döntések kapcsán az eljárást kezdeményezők közül összesen 23 fő fordult munkaügyi bírósághoz. A fegyelmi szakterület a munkaügyi perek vonatkozásában hivatalos adattal nem rendelkezik.

18 Az első alkalommal összeállított névjegyzékben összesen 210 fő szerepelt. A névjegyzék összetétele azóta is ezen elvek szerint alakul.

tagok cseréjének magas száma is indokol. A tagok önképzése mellett a területi szervek humánigazgatási szakterületei által megtartott oktatásoktól, valamint éves továbbképzésektől függetlenül az eseti kijelöléseknél az ORFK Fegyelmi Osztály minden esetben szakmai segítséget nyújt, szakirányítást gyakorol. Ezen körülmények összessége alapján kijelenthető, hogy a Becsületbíróóságok eljárásaiban közreműködő tagok szakmai felkészültsége a feladat ellátásához megfelelő, a bizottságok működésének jog- és szakszerűsége biztosított, azok országosan egységes jogértelmezési és jogalkalmazási elvek mentén működnek.

Fontos szakmai körülmény a fegyelmi tárgyú eljárások kapcsán kezdeményezett Becsületbíróóságok esetében, hogy azok működése/eljárása nem független a fegyelmi eljárástól. Annak szerves részét képezi, mivel a megállapított tényállást már nem bírálhatják felül, kizárólag abban foglalhatnak állást, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként alkalmazható-e, illetve a szolgálati viszony megszüntetését feltételek hiányában nem tartják indokoltnak. A Becsületbíróóság e feladatkörénél jelenik meg a rendőrség, mint katonai jellegű szervezet – korábban részletezett – azon igénye, miszerint a közösség tagjai által elkövetett súlyosabb normaszegéseket maga a közösség, illetve annak tagjai (is) elbírálják/elbírálhassák. A tagként eljáró személyek a rendőrség állományába tartozásukkal – különös figyelemmel szolgálati beosztásaik sokszínűségére – megtestesítik ezen szervezeti-kulturális igényt, mivel a tagok döntéseiket nem kizárólag a fegyelmi-szakmai és eljárási elvek, szabályozók alapján hozzák meg. Az eseti jelleggel felállított Becsületbíróóságok eljárásuk során minden esetben a rendelkezésükre álló adatok független, pártatlan és tárgyilagos mérlegelését követően kell, hogy meghozzák döntésüket, melyet megalapoz az az eljárási „eszköz” is, hogy a döntések zárt ülésen történjenek. Ennek keretében viszont nem hagyhatják figyelmen kívül a fegyelmi fenytés érvényesülésének, valamint a rendőri szervezet zavartalan működésének igényét sem, mivel személyükkel az egész szervezetet képviselik. Munkájukkal, eseti döntéseikkel az általuk képviselt nagy közösségnek, a rendőségnek az elvárásait, értékrendjét érvényesítik, melynek ők is tagjai. E tevékenységük révén jelenítik meg azt a rendőrszervezeti igényt, melyet a korábbi időszakokban is a saját szervezetükön belüli becsület fogalmával azonosítottak a tagok, és azonosítanak napjainkban is.

Összegzés

Tanulmányunkban a rendőrség szervezetén belül, a Hszt. által létrehozott Becsületbíróság kialakulásának történeti előzményeit, a fegyelemkezelés rendszerében betöltött helyét és szerepét, első öt éves működését elemeztük. Rávilágítottunk arra, hogy a régmúlta visszatekintő, történeti előzményekkel rendelkező becsületbírósági eljárás célja az egyén hivatásos szolgálatra történő etikai szempontú alkalmasságának megállapítása, mely mind emberileg, mind szakmailag rendkívüli felelősséggel jár az abban eljáró valamennyi résztvevőre nézve. Az eljárás során a becsületbírók önmagukon túl magát a munkáltatót, a rendőrség szervezetét, a nemzet és a társadalom értékítéletét képviselik, így döntésüknek emberileg és szakmailag is minden szempontból megalapozottnak, a szervezet valamennyi tagjára nézve iránymutatónak kell lennie. Továbbá nem lehet eltekinteni attól a tényről sem, hogy a becsületbírók – bár a szervezetük képviselőiben, jogszabályi felhatalmazás alapján döntenek – minden meghozott ítélete egy-egy kollégájukat érintően kerül meghozatalra, mely döntésük helyességét és következményeit az érintett személlyel, és a hétköznapiak során valamennyi kollégájukkal szemben is fel kell tudni vállalniuk. A Becsületbíróságok működésének, tagjai tevékenységének szolgálati tapasztalatai egyértelműen megmutatták annak szükségességét és indokoltságát, bizonyították a törvényalkotó szándékának helyességét és létrehozásának szervezeti létjogosultságát. Az első ciklus 2020 évvégi lejártával a névjegyzékben valamennyi rendfokozati állománycsoport tekintetében új tagok megválasztására kerül sor, akik jövőbeni tevékenységével kapcsolatos képzeletbeli lécet igen magasra helyezték az első – csaknem – öt év becsületbírái.

Felhasznált irodalom

- Angyal P. (1927). *A magyar büntetőjog kézikönyve. A becsület védelméről szóló 1914: XLI. T.-Cikk.* Atheneum Irodalmi és Nyomdai Rt.
- Homonnai S. & Hunyadi Zs. (1996). *A johannita lovagrend regulája (forrásközlés).* http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/oktatas/joh_reg.pdf
- Hóman B. (1928). *Magyar Történet. A rendi állam közhatalmi szervezetének kiépítése.* Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. <http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0002/0002/0006-1a1.html>
- Fabinyi G. (1891). A katonai (honvéd) becsületügyi eljárásról és annak reformjáról. *Jogtudományi Közöny, 41*, 322–349.
- Öry G. (1998). A magyar katonai igazságszolgáltatás szervezete és működése 1948–49-ben. *Hadtörténeti Közlemények, 111*(1). 79–116.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *A magyar nyelv nagyszótára. Becsületbíróóság meghatározása.* <http://nagyszotar.nytud.hu/dictsearch.html?query=becsületbíróóság>

URL2: Fejes E. (2011): *Méltatlansági eljárás a fegyveres és rendvédelmi szervezetekben.* <http://www.hadjog.hu/wp-content/uploads/2013/04/Fejes-M%C3%A9ltatlans%C3%A1gi-elj%C3%A1r%C3%A1s.pdf>

URL3: *Szabályzat a Magyar Királyi Honvédség- és Csendőrségnél, valamint a Magyar Királyi Horvát-Szlavon Csendőrségnél alkalmazandó becsületügyi eljárásról (1908.).* Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság <https://mek.oszk.hu/10000/10053/10053.pdf>

URL4: *Becsületügyi szabályzat (1940). A Magyar Királyi Honvédség és a Magyar Királyi Csendőrség számára. Érvényes 1940. évi szeptember hó 1.-től. Stádium Sajtóvállalat R.-T.* <http://mek.oszk.hu/16800/16820/16820.pdf>

URL5: *A-46 Szabályzat.* <http://mek.oszk.hu/09900/09935/09935.pdf>

URL6: *Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Becsületbíróósági Szabályzata.* http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/AH_14.pdf

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lippai Zs. & Kardos S. (2021). A Becsületbíróóság működésének helye és szerepe a fegyverkezelés rendszerében. *Belügyi Szemle*, 69(3), 469-485. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.7>